

Z A P I S N I K
sa 11. sjednice
Odbora za međunarodne odnose i iseljenike
održane 1. februara 2022. godine

Sjednica je počela u 11 časova.

Sjednici je predsjedavao Miodrag Lekić, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali članovi/ce Odbora: zamjenik predsjednika Odbora Andrija Nikolić, Nada Bošnjak, Milun Zogović, Tamara Vujović, Ervin Ibrahimović, Boris Mugoša, Aleksandra Vuković i Nikola Janović. U skladu sa članom 65 Poslovnika Sukupštine Crne Gore Mila Božovića mijenjao je Jovan Jole Vučurović.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi Odbora: Slaven Radunović i mr Predrag Bošković.

Takođe, kao zainteresovani poslanik, sjednici je prisustvovao Genci Nimanbegu.

Sjednici su prisustvovali i ambasador Francuske u Crnoj Gori Kristijan Timonije, šef Stalne misije Crne Gore pri Evropskoj uniji Petar Marković (online putem), glavna pregovaračica Crne Gore za pregovore sa EU Zorka Kordić, profesorica na Ekonomskom fakultetu prof. dr Gordana Đurović, profesori na Univerzitetu Donja Gorica Doc. dr Nikoleta Đukanović i Doc. dr Filip Ivanović, pravna savjetnica u Građanskoj alijansi Ivana Đodić i istraživačica javnih politika u Institutu Alternativa Ana Đurnić.

Takođe, sjednici su prisustvovali službenici Odbora: sekretar Odbora mr Jasmin Bojadžić i savjetnici: Blagota Marunović, mr Vanja Čabarkapa i Iva Lakićević.

Savjetnici u Odboru za evropske integracije, Marija Maraš i Luka Pejović, takođe, prisustvovali su sjednici.

Za sjednicu je jednoglasno usvojen sljedeći:

DNEVNI RED

1. *Tematska sjednica posvećena konferencijama o budućnosti Evrope i Balkana u periodu polugodišnjeg predsjedavanja Republike Francuske EU*

Na početku sjednice predsjednik Odbora Miodrag Lekić istakao je da tematska sjednica predstavlja odličnu priliku da se pokrene iskren dijalog o jedinstvenoj platformi za debatu evropskih građana o izazovima i prioritetima Evrope. Lekić je takođe izrazio uvjerenje da aktuelna politička kriza u Evropi, koja se reflektuje i na druge države, pa neminovno i na Crnu Goru, predstavlja svojevrsnu potvrdu da teška vremena stvaraju veći stepen odgovornosti i funkcionalnosti evropskih institucija, što definiše jasnije pravce kretanja EU u smislu proširenja, ali i daje podsticaj zemljama aspirantima da dodatno ojačaju entuzijazam kada je u pitanju učlanjenje u Evropsku uniju.

Ambasador Republike Francuske, Nj.E. Kristijan Timonije je u svom uvodnom izlaganju istakao da su prioriteti predsjedavanja Francuske EU, pod sloganom „Oporavak, snaga i osjećaj pripadnosti“, ekonomska, klimatska, digitalna i socijalna pitanja sa fokusom na žene i mlade, te sa jasnom određenošću prema politici proširenja i evropskoj integraciji koje su od velike važnosti ne samo za zemlje kandidate, već i čitavu Uniju. Timonije je naveo da su se u procesu proširenja umorile obje strane, kako EU, tako i zemlje Zapadnog Balkana, među kojima i Crna Gora koja je prepoznata kao predvodnica ovog procesa u regionu. Ističući da naša država ujedno predstavlja dobar primjer posvećenosti evropskim vrijednostima ali i obavezama iz agende EU, ambasador Timonije je naglasio da će Evropa biti naj snažnija, najstabilnija i najprosperitetnija, tek kada bude ujedinjena.

Ambasador Crne Gore u Briselu Petar Marković, kazao je da, iako je je evropska integracija naše države u krizi, Francuska daje nadu da će proširenje biti nastavljeno, ali je važno da Crna Gora ne propusti priliku da u ovom semestru odradi svoj domaći zadatak. Marković je kazao da je pred nama građanska Konferenciju o budućnosti Evrope, koja nudi zajedno sa drugim inicijativama francuskog predsjedavanja, ideju evorpeizacije suvereniteta, a tu je i francuska misija da u Evropi, ali i na Zapadnom Balkanu, kroz novu metodologiju osnaži vladavinu prava i stvori funkcionalnu Evropu prava. Naglasio je da su dva najvažnija procesa transnacionalizacija politike, sa jedne strane, kroz Konferenciju o budućnosti Evrope i jačanje vladavine prava kroz koje Crna Gora mora da uspješno okonča sve svoje prioritetne zadatke. Konferencija o budućnosti Evrope ima digitalnu platformu kroz koju svaki zainteresovani građanin može da kandiduje svoje ideje o tome kako vidi budućnost Evrope. Kazao je da bi i građani Crne Gore teorijski mogli da učestvuju na Konferenciji o budućnosti Evrope, te istakao da nema budućnosti Evrope bez budućih građana Evrope.

Kada je riječ o Konferenciji o Zapadnom Balkanu, Marković je kazao da prije nego se proširenje okonča ulaskom novih članica i jedna i druga strana moraju odraditi domaći zadatak. Crna Gora ima težak zadatak da u narednih šest mjeseci, do kraja francuskog predsjedavanja, postigne što više od onih prioritetnih privremenih mjerila koje je dobila na poslednjoj međuvladinoj konferenciji.

U nastavku, predsjednik Odbora Lekić podsjetio je da Konferencija u Parizu, koja će se održati 9. maja, predviđa kao finale skupštinu koja će biti formirana od predstavnika Evropske komisije, Evropskog savjeta, 108 građana, 108 evropskih parlamentaraca i isto toliko iz parlamenata država članica EU. Kako je naglasio, ne radi se o Konferenciji o budućnosti Evropske unije, već o budućnosti Evrope, što znači da smo u temi gdje smo ravnopravni i u kojoj možemo dati svoj doprinos.

U dijelu predviđenom za komentare glavna pregovaračica Crne Gore sa Evropskom unijom Zorka Kordić kazala je da je uloga parlamenta u cjelokupnom procesu evropske integracije od izuzetnog značaja, te da je važno da parlament bude aktivan u razumijevanju šta je evropska budućnost i šta su prioriteti Crne Gore u toj viziji. Evropska integracija kao cilj i prioritet nije samo politička deklaracija, već konkrtni cilj koji traži konkretna rješenja.

Potpredsjednik Skupštine Crne Gore Ervin Ibrahimović kazao je da se prošla godina ne može pohvaliti uspjehom kada je u pitanju evropska integracija Crne Gore. Inicijativa

Francuske o novoj metodologiji pristupa EU je važna kao i poruka od predsjednika Makrona koji je kazao da je zasigurno visoko na agendi Francuske i Zapadni Balkan. Istakao je da je Evropska narodna partija, čija je jedina članica iz Crne Gore Bošnjačka partija, organizovala okupljanje dan uoči samita na brdu kod Kranja, gdje se razgovaralo o Zapadnom Balkanu, te kazao da su sugestije koje su ispred Bošnjačke partije iznijete, ušle u zaključak Evropske narodne partije. Ibrahimović je istakao da se Crna Gora mora snažnije boriti protiv korupcije i organizovanog kriminala, da je neophodno jačati javnu upravu, te dostići evropske standarde koji su značajni za naše građane i jačati finansijski standard naše države. Kako je naglasio, mora se snažiti dijalog kako bi se opravdalo sve ono što očekuju građani, te da se nada da će Crna Gora u što kraćem periodu biti punopravna članica Evropske unije.

Gordana Đurović konstatovala je da Crna Gora više nije lider u pregovaračkoj poziciji. Posebno je istakla da će pri ulasku u Evropsku uniju Srbija unijeti srpski jezik, Bosna bosanski, Makedonija makedonski, Albanija albanski, te postavila pitanje hoće li moći Crna Gora da se dogovori da unese crnogorski jezik, što piše u našoj pregovaračkoj poziciji koji je usvojila Vlada. Istakla je da treba da produbimo reforme i sačuvamo našu administraciju. Temelj reforme javne uprave je depolitizacija administracije, što je veliki test za Crnu Goru, jer naše najveće ograničenje u kontekstu integracije je snaga naše administracije i institucija koje treba da izvedu taj proces.

U nastavku sjednice govorio je i poslanik Genci Nimanbegu koji je kazao je da su naši građani umorni od procesa evropskih integracija, te da bi cijeli Balkan trebao sutra da uđe u Evropsku uniju, jer je dovoljno promjena izvršeno, bar na nivou Bugarske i Rumunije. Međutim, ne možemo doći nepripremljeni i neizmireni, sa svim problemima koje imamo, zato to treba biti u fokusu i francuskog predsjedavanja kao i svih u Evropskoj uniji. Kazao je da nema mogućnosti da dođe do političkog dogovora, u ovom momentu. EU mora znati da u partijama u Crnoj Gori mogu naći partnere, ali se jasno moraju razdvojiti oni koji su svojim političkim djelovanjem učinili štetu za ovo društvo, zaključio je Nimanbegu.

Ana Đurnić iz Instituta alternativa kazala je da je njihov doprinos, kada je riječ o budućnosti Evrope ali i budućnosti Crne Gore u Evropi, jeste dokument koji je Vlada Crne Gore usvojila, a to je Akcioni plan za ispunjenje preporuka Evropske komisije za Crnu Goru koji bi trebalo implementirati ove godine. Konstatovala je da veliki broj obaveza iz tog dokumenta i njegovo ispunjenje zavisi isključivo od poslanika u Skupštini, naročito kada je riječ o reformi pravosuđa.

Poslanica Aleksandra Vuković kazala je da grupisanje u nacionalističke tabore predstavlja najveću opasnost koja prijete Crnoj Gori, te da ukoliko se i milimetar udaljimo od koncepta građanske države i građanskog društva, dali smo veliki zamah propasti Crne Gore. U građanskom društvu nepotrebni su pojmovi manjine i većine jer su to pojmovi zatvora i progona. Kada je riječ o Otvorenom Balkanu, za Crnu Goru kao liderku u evropskim integracijama Evropska unija nema alternativu. Takođe, istakla je da ničim ne smijemo narušiti suverenitet svoje države, te da je to jedini način da uđemo u Evropsku uniju.

Doc. Dr Nikoleta Đukanović, profesorica na Univerzitetu Donja Gorica, kazala je da je pitanje unutrašnje konsolidacije jako važno ali da se često dešava da se naši unutrašnji

problemi objašnjavaju upravo krizama Evropske unije, koja ima puno različitih izazova i sa kojima se suočava. Evropska unija predstavlja jednu veliku šansu i kada govorimo o najdirektnijim benefitima govorimo o grantovima. Osvrnula se na duboku političku krizu koja postoji u Crnoj Gori, te da političke partije nijesu svjesne odgovornosti koju imaju. Svako predsjedavanje Savjetu sagledavamo kao novu šansu koju ne koristimo, zato je mnogo važnije osvrnuti se na brojne unutrašnje probleme.

Potpredsjednica Skupštine Crne Gore Branka Bošnjak kazala je da u Parlamentu treba tražiti rješenje kako bi došli do evropske i demokratske Crne Gore. Istakla je neophodnost reformi, a prvenstveno vladavina prava. Kazala je da Evropska unija mora da bude svjesna i svojih grešaka, te da je dugo podržavala takozvane stabilokrate, znajući da se radi o autokratama koji su vrlo bili skloni korupciji. S druge strane, imamo ekstremne nacionalizme koji se polako bude, a i tu je Evropska unija imala različite aršine. Na Balkanu imamo one koji se nalaze na čelu država koji su devedesetih godina imali veoma kativnu ulogu u nekim lošim vremenima i oni su poželjni, dok neki u Crnoj Gori koji nikada nijesu učestvovali u sličnim stvarima su nepoželjni. Bošnjak je istakla Crnoj Gori treba jasna evropska agenda, te da na jednoj jasnoj platformi gradimo naš put ka evropskoj Crnoj Gori i da svako ko na tom putu ne izvršava svoj zadatak snosi za to odgovornost.

Doc. Dr Filip Ivanović, profesor na Univerzitetu Donja Gorica, kazao je da treba što više insistirati u našem društvu na ideji identiteta Evropljanina a ne samo u pravnom, političkom i administrativnom smislu integracije. Objasnio je da u našoj državi raste entuzijazam kod građana jer u Evropskoj uniji traže nadu u budućnosti, u smislu izbjavljenja od svakodnevnih intervencija kojima svjedoče na nacionalnom tj. lokalnom planu. Građani su zasićeni ne baš adekvatnim političkim debatama, neadekvatnim etiketiranjem ne samo političkih aktera već i običnih građana. Potrebno je pomirenje ne samo na teritoriji Balkana već i unutar Crne Gore. Kako je istakao, naša država mora konačno da afirmiše svoju nesklonost ka proglašavanju izdajnika, mjerenu ljubavi ili mržnje prema svojoj zemlji, prebrojavanju nacionalnom, regionalnom, lokalnom, jezičkom, rodnom i svakom drugom. Mora naći ono što je makar najmanji zajednički imenitelj a to je nada u pristupanje širokoj evropskoj porodici. Pridružio se pozivima da svi jezici na teritoriji Evrope budu zvanični jezici Evropske unije, jer možda tada ni nama u Crnoj Gori konačno neće biti bitno da li neko govori crnogorski, srpski ili francuski. To je cilj kojem treba da težimo, zaključio je Ivanović.

Poslanik Boris Mugoša kazao je da je ključno da se u suštinskom smislu uspostavi evropska vrijednosna parlamentarna većina, koja će izabrati proevropsku vladu koja bi trebala da podrazumijeva minimum 49 poslanika, te istakao da je neophodno da pravosuđe izađe iz v.d. i disfunkcionalnog stanja, imajući u vidu da su reforme u pravosuđu ključne kako bismo suštinski išli ka Evropskoj uniji. Mugoša je kazao da je porazno je da nakon toliko godina regovanja dobijemo najlošiji izvještaj Evropske komisije. Ko što je dobro što je došlo do smjene vlasti, kao dio demokratskog sazrijevanja, pokazalo se da svaka promjena ne mora biti promjena na bolje. Naveo je da iz Evropske unije stižu poruke zabrinutosti za stanje u Crnoj Gori kada je u pitanju EU integracioni put, te da se Crna Gora u Briselu ne vidi i da je to velika šteta. Umjesto da smo sprovodili evropske standarde i neophodne reformske procese, godina i po dana potrošena je na nekim međusobnim uslovljavanjima, ucjenjivanjima i neslaganjima konstituenata većine a za posljedicu smo imali jedno vrijednosno posrnuće, kazao je Mugoša. Podjele koje su postojale sada su produbljene

nego ikad, temeljne vrijednosti Crne Gore su se svjesno ili nesvjesno urušavale a to je njen građanski, sekularni i antifašistički karakter. Mugoša je zaključio da Evropska unija odnosno Evropa bez Zapadnog Balkana nije Evropa i to mora biti jasno Evropskoj uniji. S druge strane, Zapadni Balkan bez Evrope i dalje će biti Zapadni Balkan, sa svim izazovima koje ovo područje nosi sa sobom.

Poslanica Tamara Vujović kazala je da se i evropska demokratija susreće sa opasnostima populizma, dezinformisanosti, polarizacije, te narušavanja osnovnih demokratskih principa, a nama treba jedinstvena zajednica u XXI vijeku. Naglasila je da u kreiranju jedinstvenih demokratskih vrijednosti veoma važno šta nam poručuju građani. U prethodnom periodu nije bilo dubokih i temeljnih reformi koje bi olitički koštale ali koje bi pravile ovo društvo boljih vrijednosti. Kazala je da Konferencija o budućnosti Zapadnog Balkana može podstaći kako građane Crne Gore, tako i elite u kreiranju Evrope u kojoj bi voljeli da žive. Vujović je istakla da bi podržala aspekt koji je pomenuo predsjednik Francuske Makron, a to je da se podrži region da se integriše ekonomski da bi se borili protiv regionalnih sila koje izazivaju nestabilnost na Balkanu, a preko Balkana destabilizuju i Evropu. Veza makar i ekonomska između Evropske unije i Zapadnog Balkana garantuje i omogućava miran i stabilan razvoj i što manji uticaj trećih strana. Ono što je sada otvoreno pitanje je šta znače regionalne inicijative povezivanja, gdje se ne vidi jasna podrška čelnika Evropske unije. Ne možemo ići u suštinske reforme ako nemamo politički dijalog. Podjsetila je da su Ujedinjeno Kraljevstvo, SAD i EU poslale specijalnog izaslanika za Zapadni Balkan što nisu učinile već tri decenije.

Predsjednik Odbora Lekić kazao je da endemska bolest korupcije ne počinje u poslednjih godinu i po, te da izmirenje jeste suštinska stvar, kako u regionu tako i u Crnoj Gori, te naveo primjer Francuske koja je za 70 godina imala tri strašna rata sa Njemačkom, a onda je došlo do pomirenja. Ta ideja nije došla sama od sebe već su je povukli veliki ljudi. Institucije čine ličnosti, a ne brojnost institucija.

Zamjenik predsjednika Odbora poslanik Andrija Nikolić u svom obraćanju kazao je da svjedočimo veoma izazovnom periodu za ukupne međunarodne odnose i za budućnost Evropske unije. Razgovaramo u predvečerju pada aktuelne vlade u Crnoj Gori koja je imala najgori izvještaj Evropske komisije do sada, naveo je Nikolić. Kako je kazao, postoji šansa da se nakon političkog raspleta dođe do političkog dogovora za budućnost, što podrazumijeva da se konačno odblokiraju institucije i da ubrzamo integracioni put, nezavisno od toga kakvo će biti raspoloženje Evropske unije prema onome što će biti učinci državne administracije u Crnoj Gori. Čuli smo upozoravajuće ocjene iz Brisela da je Crna Gora gotovo nestala u Briselu. Od faktora stabilnosti došli smo do toga da nas danas percipiraju kao zemlju sa latentnim ugrožavanjem političke, pa čak i bezbjednosne stabilnosti. Posebno je zabrinjavajuće da Brisel u Izvještaju Evropske komisije upozorava da je pregovaračka struktura značajno oslabljena ostavkom ili smjenom 110 njenih članova. To je najoštrija ocjena Crne Gore u ovih godinu i po dana. Kazao je da smatra da ukoliko ni nakon formiranja njemačke vlade i predstojećih predsjedničkih izbora u Francuskoj ne bude konsenzusa, prije svega o otpočinjanju pregovora sa Sjevernom Makedonijom i Albanijom, boji se da politika proširenja ulazi u krizu i da to može imati dalekosežne posljedice i po stabilnost i po bezbjednost regiona.

Glavna pregovaračica Crne Gore sa Evropskom unijom Zorka Kordić kazala je da smo na zajedničkom zadatku kada je integracioni proces u pitanju, te da izvještaj o Crnoj Gori nije izvještaj o radu vlade, kao i, da bi crnogorsko društvo iskoračilo, moramo imati percepciju da je ključ u dogovoru u Parlamentu. Ono na čemu svakodnevno radi Kancelarija za evropske integracije jeste priprema crnogorske verzije pravne tekovine Evropske unije. Istakla je da Konferencija o budućnosti Evrope za Crnu Goru nije samo šansa da govorimo o tome da li je mjesto Crne Gore u EU jer jeste, niti kada, već je to prostor da damo jedan konkretan doprinos konkretnim sektorskim politikama, zelenoj agendi, inovacijama, šta naši mladi misle i kako fokus staviti na ekonomski oporavak na približavanje smanjenju jaza koji postoji između jedinstvenog tržišta Evropske unije i ekonomskog tržišta Zapadnog Balkana.

Lekić je kazao da je i geopolitički momenat od izuzetne važnosti, te podsjetio da je Evropska unija 2010. godine primila deset država jer je to odgovaralo geopolitičkom interesu Evrope, te da neke zemlje koje nijesu ispunile uslove su dobile šansu, pa da shodno tome treba djelovati i stimulatивно da se nagrade neki koji će napredovati. Teme Konferencije biće evropske vrijednosti i osnovna prava, aspekti demokratije i institucija, klimatski izazovi, socijalna pravda, ekonomija, digitalna transformacija i bezbjednost i uloga Evropske unije na međunarodnom planu.

Nakon iscrpljenog dnevnog reda, sjednica je završena u 14 časova.

SEKRETAR ODBORA
mr Jasmin Bojadžić

PREDSJEDNIK ODBORA
Miodrag Lekić